

CORPUS CHRISTI – CORPUS DELICTI
kázání Střešovice 3.3. 024 Petr Pazdera Payne

Čtení: Iz 52,13-15 a 53

Text a kázání:

Toho, který nepoznal hřích, učinil hřichem za nás, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti.

Toho, který nepodstoupil hřích, proměnil v hřích místo nás, abychom byli skrze něj před Bohem ospravedlněni. (2.Kor 5,21)

Říká se, že pachatel se vrací na místo činu.

Děje se tak vědomě či bezděčně. Záhy po zločinu nebo i mnohem později, osudově. Anebo je pachatel na místo činu přiveden při rekonstrukci zločinu v rámci trestního stíhání.

Nejprve ale zločinec většinou z místa činu prchá. Zapírá. Neblahou událost vytěšňuje. Zhusta se však k oné události musí vracet v myšlenkách. Někdy pracně vymýšlí alibi. Bývá však pronásledován výčitkami a zlými sny. Připomeňme si v této souvislosti Rodiona Romanoviče Raskolnikova z románu Zločin a trest od Dostojevského. Cesta k přiznání, pokání, vyznání viny, ke kajícímu postoji není snadná. A nebývá hned jasné, tak jako v případě Kainově, zda se pachatel bojí víc odhalení a trestu, anebo již cítí něco jako vinu.

Leč otázky si kladou i další zúčastnění. Lidé z okolí pachatele i oběti. Přemýšlejí, zda nemohli zločinu zabránit. Zda nenesou na něm třeba nepřímo alespoň část viny. Zločin není pojednán jen orgány činnými v trestním řízení. Je záhodno se zločinem, který se udál, teď a tady nebo i někdy dřív a někde dál, zabývat. To je podstata tragiky. Tragika je vypořádávání se s neštěstím a se zlem v něm obsaženým. Zločiny je třeba zkoumat, někdy i rekonstruovat, rozebrat, vracet se k nim, mimo jiné proto, aby se neopakovaly. A je chybou, jestliže někdo chce od toho veřejnost odvracet; připomeňme ono mlčení a vytěšňování kolem masového vraždění na filozofické fakultě. Obecně se k vraždám, mordům a jiným zločinům a taky k válečným zločinům lidé vracejí a musejí se vracet. Ve vyprávění, v žurnalistice, v dějepise, v psychologii, v umění, ve filosofii, v náboženství, v úvahách o etice. Přinejmenším se společnost, jak už bylo řečeno, ke zločinu vrací skrze zákony a právo v rámci vyšetřování a trestního stíhání: obviněním, žalobou, dokazováním, soudem, rozsudkem, trestem.

-

A pak jsou také justiční zločiny. Sám soudní systém může být zločinný. Pravda nemusí být nutně na straně soudící a trestající instance. Závažné pravdy se v dějinách vyjevují na soudu – ať už pozitivně... Nebo negativně, když je soudní instance zkorumpovaná, nepoctivá, zvrácená, nebo je-li soud provozován totalitní moci; pak jsou to žel až dějiny, jež soudí tuto soudní instanci a režim za ní odpovědný a časem ukážou, že právě ti, kdo si právo přivlastnili a zneužili, odsoudili soudním procesem sami sebe, vynesli v podstatě nad sebou rozsudek.

Když se podíváme do současnosti, chci zmínit Olgu Misik, která byla odsouzena za to, že se v roce 2019 jako sedmnáctiletá zúčastnila demonstrace a četla na ní příslušníkům OMON 31. článek ruské ústavy, který deklaruje právo občanů na nenásilné shromažďování. Před soudem pronesla mimo jiné toto: „Ale vy, kteří mě vězníte a odmítáte všechny argumenty obhajoby a přijímáte všechny falešné důkazy žalobců, velmi dobře víte, jakého zločinu se dopouštíte. Nemůžete však zakázat mládí. Nemůžete zakázat svobodu. Nemůžete potlačit pravdu. Tento soudní proces ovlivní vaše životy mnohem víc než můj. Já jsem si vybrala, kde stojím. Je teď na vás, abyste si vybrali cestu, kterou v životě pojedete. Pokud mě odsoudíte, odsoudíte sami sebe...“

A ještě dovoďte ocitovat slova nedáno zavražděného Alexeje Navalného, jež vyslovil v roce 2022 ve své závěrečné řeči před soudem na adresu ruských vládců: „Jste silou temnoty a ta vás oživuje. A to je vaše podstata, že jste všichni darebáci a každého se zmocňujete a zabíjíte. Ale váš čas pomine, až se všichni budete smažit v pekle...“

Skrze soud nad nevinným je odsouzen celý systém jako zločinný, skrze popravu pak je systém kvalifikován jako vražedný. Vzpomeňme na Sokrata, na Ježíše, na Husa, Giordana Bruna, Miguela Serveta, Miladu Horákovou a celé nepřeborné množství dalších nespravedlivě popravených. Dějiny nepřestávají soudit ony justiční zvrácenosti.

-

Zvlášť závažná je poprava Ježíšova, už jenom proto, že proběhla jako důsledek soudu, který iniciovaly náboženské elity. Byli to velekněží Annáš, Kaifáš, židovská rada Sanhedrin, dále pak farizeové a herodiáni. Co se týče světského ramene, byli to Pilát s římskou správou a Herodes Antipas. K těm všem je třeba připojit veřejné mínění v podobě masy, lůzy či davu křičícího „ukřižuj ho!“ a „propusť Barabáše!“. Kdoví jestli to veřejné mínění nakonec nesehrálo rozhodující roli? Vždyť o mínění masy se ti mocní zhusta opírají.

Když se vyšetřuje zločin, sepisují se protokoly, vedou se pečlivé záznamy toho, proč a jak, kým včetně spolupachatelů, a za jakých okolností byl zločin spáchán. Odtud se odvíjí vypracování obžaloby. Když páchá zločin vládnoucí režim, vedou záznamy justičních zločinů nezávislé iniciativy a opoziční kruhy, blízcí z okruhu oběti, případně historici. Co se týče Ježíšovy popravy, plní tuhle funkci částečně Nový zákon. Evangelia zachycují ono zločinné spiknutí náboženských a politických špiček, které vedlo k vraždě Ježíše. Každopádně k jeho utracení se vrací lidstvo stále znovu a znovu. Speciálně každoročně o Velikonocích.

V Novém zákoně je zaznamenána taky vnitřní zkušenost učedníků a prvních uvěřivších v Krista, zdálky zúčastněných, prvních to křesťanů. Jedním z bodů žaloby proti Kristu bylo, že „se činil Bohem“. Pro nevěřící je něco takového ne-li zločinem, tak aspoň pohoršením, bláznovstvím, skandálem, nesmyslem, zbožným přáním. Pro věřící je to pravda, a je-li tomu tak, pak je ona justiční vražda, stará už takřka přesně dva tisíce let, bohovraždou.

A tudíž, pakliže mrtvola je klíčový doklad zločinu vraždy, tzv. předmět doličný, *corpus delicti*, pak *corpus Christi*, tělo Kristovo, je předmět doličný, klíčový doklad zabití Boha. *Corpus Christi* tomto ohledu není jen *corpusem delicti* konkrétní kauzy, ale je to zápis, dokument zla, jež činí lidstvo obecně; jímž se svět obnažil jako boho-vražedný.

V popraveném Kristu se Bůh střetl se zlem, zločinem celého člověčenstva. Tak tu událost pochopili první teologové, autoři epištol i evangelií. Pochopili, že ukřižované tělo Kristovo je zviditelněním zla a lidské účasti na tomto zlu. Kristus byl obrazem Božím, avšak tento obraz byl na kříži vyprázdněn, zdestruován, ne-li převrácen. Toto je plný význam slova inkarnace. Zmasitění. Zmasení. Život v těle až po ohavnou smrt.

Kristovo střetnutí se zlem má podobu destrukce. Potupné smrti na kříži. Jak je psáno: „Vzal prokletí na sebe“, „Proklet je každý, kdo visí na dřevě.“ (Gal 3, 13) Prokletý, zlořečený visící na dřevě! Zlo je na kříži ztělesněno. Bůh v Kristu ho vzal na sebe. Vzal na sebe všechny konsekvence hříchu: prokletí, hanbu, smrt: „(Nebo) toho, kterýž hříchu nepoznal, za nás učinil hříchem,“ zní motto tohoto kázání.

V několika větách tuto skutečnost vyjadřují též nejstarší christologická vyznání. Hlavním záznamem, protokolem onoho zločinu bohovraždy je dle hymnu v epištole Kolosským samo tělo Kristovo na kříži. „A smazav proti nám čelící zápis, jenž záležel v ustanoveních, a byl odporný nám, i vyzdvihl jej z prostředku, přibiv jej k kříži.“ (Kol 2, 14)

Jinak přeloženo: „Smazal obžalovací spis ve všech bodech proti nám svědčící a zrušil jej tím, že jej přibil na kříž.“ Ten spis přibitý na kříž, to je tělo Kristovo. *Corpus delicti je corpus Christi*. Je to zápis zla, které se dělo a děje. Kristus na kříži je dokladem, konsekvencí zla, *corpusem delicti*, zásadním podkladem pro žalobu proti nám.

Ale u toho našťestí nezůstává: Ten zápis, ten dokument proti nám svědčící, předtím než byl vymazán, artikuloval, vykreslil zlo, a byl vyzdvižen – aby byl víc vidět. Vymazal-li to zlo, které píšeme svými životy, pak jej vymazal nikoli tak, že by se vše zapomnělo. Jeho kříž nezmizel, jeho smrt si stále připomínáme. A všude jsou nějaké krucifixy, tuctové, kýčovitě, vyprázdněné. Přesto, odhlížeje od nich a za ně ke skutečnému ukřižovanému, můžeme si uvědomit, čeho je konsekvencí, zhmotněním, ztvárněním i zviditelněním mrtvé tělo Ježíšovo na kříži, čeho je inkarnací, jakého zla je zhmotněním, čeho je proměněným zápisem, co je do něj vepsáno. *Corpus Christi je corpus delicti*.

Ježíš Kristus proměnil naše zlo ve své tělo. Tak jak to už pradávno předzvěděl, vyslovil a zakódoval prorok Izajáš v 53. kapitole své knihy: „Byly to však naše nemoci, jež nesl, naše bolesti na sebe vzal. (...) byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost.“ A dále: „Trestání snášel pro náš pokoj... jeho jizvami jsme uzdraveni.“

Obdobně pokračuje ep. Koloským pokračuje (v.15):, A obloupiv knížatstva i moci, vedl je na odívku zjevně, triumf slaviv nad nimi skrze něj.“ Tj. skrze ukřižovaného Božího syna. Skrze Corpus Christi. Tento triumf je koneckonců cosi stejně důležitého jako vzkříšení. Už sám kříž je Boží vítězství nad zlem, potažmo nad smrtí.

-

Vracíme se znovu a znovu, už dva tisíce let, k tomu, co Ježíš konal a také k tomu, proč a jak, za jakých okolností, čím přičiněním zemřel. K onomu velikonočnímu nábožensko – politickému spiknutí proti Ježíši z Nazareta, jež bylo završeno krutou popravou.

Pro mnohé je Ježíš velký etický vzor. Jenže, jak nám může být vzorem, když nemáme jeho schopnosti, například uzdravování, když je nám třeba už hodně přes třiatřicet, když máme na rozdíl od něj rodinu, když žijeme v úplně jiných historických a zeměpisných souřadnicích?

Pro mnohé je Ježíš představitelem a zastáncem jakýchsi konzervativních hodnot, pro jiné zas revolucionářem a předchůdcem levicových a sociálních hnutí. Je vsukutku pozoruhodné, jak se leckomu Ježíš hodí do krámu, jak si Ježíše mnozí přivlastňují a osobují, jak jej využívají – až se jeden diví, proč se potřebují zaštitovat jeho autoritou.

Pro jiné je Ježíš ten největší myslitel a filosof. Jenže když se podíváme do Nového zákona, zjistíme, že nám nijak zvlášť systematickou nauku nezanechal, i když by to tak mnozí rádi viděli.

Nechceme-li Nový zákon cenzurovat, musíme vzít v potaz jeho stěžejní zvěst o tom, že Ježíš byl ve zvláštním spojení s tím Nejvyšším, čili nábožensky řečeno „přebývá v něm všechna plnost Božství tělesně“ (Kol 2,9) čiliž že je Boží syn anebo taky Služebník Hospodinův – a jako takový přijal smrt. Šlo o justiční vraždu, která však byla pochopena jako radikální střet se zlem, jako jeho zhmotnění, potažmo jako vykupující oběť, která důvodně navozuje možnost neméně radikálního odpuštění.

-

Justiční vražda je proměněna v očištnou oběť. Tak vyznívají nejrůznější pasáže Nového zákona. Také Poslední večeře je dokladem toho, že Ježíš svou smrt takto pojímal. Při onom velikonočním hodu hovořil v kategoriích vlastních starozákonní obětní praxi; a jen s přihlédnutím k těmto obětním ustanovením Staré smlouvy je srozumitelné ustanovení Smlouvy Nové. Vždyť již v oněch obětních rituálech šlo o střety se zlem a očišťování. Ježíš Kristus proměnil naše zlo ve své tělo, bylo zobětováno coby oběť za hřích. To je ta nejdůležitější transsubstanciace. Při takřečené Večeři Páně si toto zpřítomňujeme. Dochází v ní, jak věříme, k proměňování našeho zla; jeho tělo je bere na sebe.

((V těch starých kultických předpisech bylo velmi důležité rozdělení obětiny na vnitřnosti, maso a krev. Některé orgány a částečně i maso obětiny neslo hřích, bralo na sebe zlo obětujícího. Zčásti mohlo být maso jedeno. Hlavní očištnou funkci však měla krev. (V krvi byla duše a dle tóry „je to duší, jíž krev očišťuje.“) Krev vyjadřuje samu Boží milost. „Dal jsem vám ji na oltář,“ pravil

Hospodin. S tím pak dost dobře souzní ustanovení hodu Poslední večeře (podle Mat.): ‚Vezměte, jezte, to jest tělo mé.‘ A: ‚Pijte z toho všickni. Neb to jest krev má nové smlouvy, kteráž za mnohé vylévá se na odpuštění hříchů.‘ (Mt 26)))

Podle Epištoly Židům, jež je zásadním textem týkajícím se oněch archaických obětí, se Kristus zjevil, *když se naplnily věky*, aby svou obětí sňal hřích. (Žd 9) A vzkříšený Ježíš jasně vybízí, aby se zvěštovalo v jeho jménu a skrze něj pokání na odpuštění hříchů všem lidem. (např. Lk 24) K tomu má, jak vyznáváme, coby obětovaný, a taky coby sedící na pravici Boží svrchovanou pravomoc.

-

Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh k otcům ústy proroků; v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky. On, odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty, nese všecko svým mocným slovem. Když dokonal očistění od hříchů, usedl na pravici Nejvyššího na výsostech. (Žd 1:1-3)